

már, akkor is a legnagyobb belső örömmel és a lelkéből sugárzó ragyogással tudta üdvözölni a környezetében élőket, rendíthetetlenül kitartva az imádságban, Jézus és Mária megszólításában. Benne megtestesült valami abból a belső örömből, ami krisztuskereső emberként mindannyiunk számára felkínáltatik – mutat rá a trappista püspök.

Erik Varden személye tehát kapocs. A perifériáról jön, a központba megy, majd visszatér a perifériára, de életútja egyúttal le is bontja ezeket a szigorú megkülönböztetéseket. Beszédeiben integrálódik értelmet kereső hit és kifejezést nyújtó művészet, Szentírás és hagyomány, elméleti tanítás és a hétköznapi élet gyakorlatra váltott valósága. Embertől emberig tartó sokregiszteres üzenetátadást folytat, melynek központjában a szerető Isten örömhíre áll. Teszi mindezt a maga trappista szerzetesi módján, egyszerű szavakkal és mégis összetett módon, egyszerre keresve és felmutatva az igazság elemeit az egyházon kívül és belül egyaránt. Varden püspök írásaiiban egy valódi, hívő, kortárs európai intellektuállal találkozhatunk, akinél a vallás és az emberi valóság szoros kapcsolatban, egymást megtermékenyítő módon alkotnak élő és hús-vér egységet, ahogyan Jézus Krisztus, a Fő újra és újra felcsillan látható és láthatatlan tagjaiban.

Erik Varden
OCSO

APÁTI TANÍTÁS A ZÚGOLÓDÁSRÓL

Szent Benedek Regulája minél hosszabb ideje része az életemnek, minél többet tanulmányozom, és minél inkább sikerül megszeretnem, annál inkább meg vagyok győződve arról, hogy megéri közlelő szemügyre venni azt az elrendezést, aminek mentén Szent Benedek szétosztja a zsolnárokat a zsolnáza különbözö imaóráira. Hangsúlyozza, hogy bárki, aki jobb elrendezést talál, alkalmazhatja azt. De mi jobb? Szent Benedek elrendezése olyan teológiai konzisztenciával bír, amelyre egyetlen más javaslat esetén sem bukkantam. Érdemes figyelmet fordítani az egyes zsolnárookra, amelyeket Szent Benedek a nap vagy a hét folyamán az egyes meghatározott helyekre előír.

Az egyik ilyen a 94. zsolná, az imádságra hívás zsolnája. Az *invitatorium* szó nem jelenik meg a Regulában, de már korán alkalmazták kifejezetten erre a zsolnára, amelyről Szent Benedek azt kéri, hogy „megfontoltan” énekeljék (RB 43.4), antifónával, minden vigília elején. Ha figyelmesen mondjuk el az *invitatoriumot*, felfedezünk benne egy csokor ismerős szót, melyeknek köze van az „invitáláshoz”. Ez természetesen egy olyan fogalom, amit Szent Benedek nyomatékosan állít elénk. A Prológusban, miután kihangosította Krisztus és a lélek párbeszédét, melyben az előbbi felteszi a kérdést, „Ki az az ember, aki életet óhajt?” (RB Prol 15), Szent Benedek így kiált föl: „Mi lehetne édesebb számunkra szeretett testvéreim, az Úrnak e minket hívó szavánál?” (RB Prol 19).

Beszéllünk arról, hogy „meginvitálnak” egy buliba, egy vacsorára, egy nyaralásra. Így kellene felfognunk a monasztikus életet is. Az Úr a vendég-látó, akinek szándékában áll megosztani valami jót azokkal, akik kedvesek számára. Meghívása minden éjjel a viglián újfent elhangzik felénk.

A fordítás alapjául szolgáló mű: Erik Varden: Entering the Twofold Mystery: On Christian Conversion. Bloomsbury Continuum, London, 2022, 116–120.

Tamás D. Ignác OSB fordítása

A 94. zsoltár két részből áll. Az első rész telve van pezsgéssel, s arra hív, hogy „örvendezzünk” és „lépjünk [Isten] színe elé”.² Tehát az Úr közel van hozzánk, egy karnyújtásnyira. Odaléphetünk hozzá. Vár bennünket. Hármas okunk van a dicséretre. Elsőként Istent, a Teremtőt ünnepeljük. A föld mélyei, a hegyek magaslatai, a tenger: minden az ő keze műve. Sőt, ő a *mi* Alkotónk is. Isten, akit dicsőítünk, végtelenül hatalmas, mégis közel van hozzánk, azt akarta, hogy legyünk, és a saját képmására formált meg minket. A második okunk Isten dicséretére, hogy ő a mi „üdvünk”. A bűn sebe idéződik itt meg, de azzal a meggyőződéssel, hogy Isten az ő kegyelmével begyógyította azt. Félelem nélkül járulhatunk színe elé, mert megváltott minket. Harmadszor, azért ujjongunk Isten előtt, mert ő pásztorként és vezetőként előttünk jár: „Mi pedig legelőjének népe és kezének juhai vagyunk”. Még a sötétség völgyében is tudjuk: előttünk jár és velünk marad.

A zsoltár második része egy másfajta nézőpontot vesz föl. Megidézi ellenállásunkat saját megváltásunkkal szemben. Elismeri, hogy sok minden ágál bennünk az ellen, hogy éljünk az imádságra szóló meghívással: „Bár csak hallgatnátok ma az ő szavára”. Szenvedélyes egy felkiáltás. Azt feltételezi, hogy az az alap, és nem a kivétel, hogy Isten felhívása süket fülekre talál még a hívők között is. Ezt követi egy hivatkozás néhány olyan eseményre, amiket már szemügyre vettünk:³ „Ne keményítsétek meg szíveteket, mint Meribánál és Massza napján a pusztában”. „Atyáitok” – mondja az Úr – „megkísértettek, bár látták minden művemet.” Haragra gerjesztették az Urat, egészen odáig, hogy megesküdött: „Ők nem léphetnek be nyugalmam helyére”. Az üzenet világos: ugyanez velünk is megtörténhet, hacsak itt és most nem válaszolunk másképp.

Szent Benedek eme figyelmeztetések révén arra akar ösztönözni, hogy minden nap reflektáljunk a zúgolódás megmértelyező hatására, erre a magatartásra, mely teljességgel összeegyeztethetetlen mindazzal, amire szerzetesként törekszünk. Konkrét felszólításai a Masszánál és Meribánál végbemenő dráma hétköznapi megjelenési formáira vonatkoznak. Az 5. fejezetben helyteleníti az engedetlenkedő zúgolódását. Amiről itt szó van, az az ódzkodás attól, hogy elfogadjuk valaki más irányítását: annak elutasítása, hogy az önátadás szabadságába lépve előre haladjunk, miközben helyette az önakarát húsfazekai után sóvárgunk. Még az is, aki látszólag engedelmeskedik, ámde „titkon” zsörtölődik, kizárja magát Kánaán földjéről.⁴ Ragaszkodása önmagához megosztja a szívét, és a megosztott szív alkalmatlan a szeretet szövetségére.

Mivel a zúgolódás veszélybe sodorja a szerzetes lelkét, ezért helytelenítendő. Szent Benedek a kiközösítést írja elő (RB 23,1), ami egyszerűen csak az objektív elismerése egy szubjektíven előidézett állapotnak, mivel a zúgolódó effektíve elvágta magát a közösségtől.

A Regula központi fejezetei, melyek a hétköznapi élettel foglalkoznak, megmutatják, hogy a szerzetest mikor kísérti meg leginkább a zúgolódás: amikor azt látja, hogy a másiknak olyan engedményt vagy tulajdonjavadat adnak, amiket tőle megtagadtak (RB 34,6sk), amikor éhes (RB 35,13), amikor a

² A zsoltárokat a továbbiakban is a *Pannonhalmi Zsolozsmáskönyv* fordítása szerint idézzük.

³ Ez a beszéd egyik eleme egy, a zúgolódás témáját körüljáró, egymásra épülő apáti tanítás sorozatnak, ahol a szerző korábban már utalt a Meribánál és Masszánál történetekre.

⁴ „Mert ha rossz lélekkel engedelmeskedik a tanítvány, és szájával – de ha csak szívében is – zúgolódik, hiába teljesíti a parancsot, mégsem lesz már tetsző az Isten előtt, aki a zúgolódó szíve szerint ítéli meg” (RB 5,17sk).

viszonyok úgy hozzák, hogy nem kapja meg a boradagját ^(RB 40,8sk), amikor úgy érzi, hogy túl sokat várnak el tőle ^(RB 41,5; 53,18). Talán felismerjük a megpróbáltatásoknak ezen alkalmait. Jó ezeket kereken elismerni. Ily módon fel tudjuk készíteni önmagunkat a harcra és elkerülhetjük Massza zsákutcáját, a gyerekes magatartást, mely ezt diktálja: „Add meg nekem, amit akarok most, vagy nem megyek tovább.”

Amikor ez a hang felébred szívünkben, vegyük kézbe a 94. zsolnárt, és el-mékedjünk el azon, hogy az efféle civódás mennyire méltatlan olyan emberek részéről, akik megfogadták, hogy követik a Bárányt, akármerre is járjon, akik elfogadták az Úr meghívását, hogy felkapaszkodjanak az ő szent hegyére. Egy Everest expedícióra nevezünk be, nem egy könnyed piknikezésre.

Sajnos a zúgolódás továbbra is aktuális téma. Az ember bele tud botlani olyan szerzetesekbe és szerzetesnőkbe, akik számára a panaszkodás életstílus, akik folyvást zsörtölődnek, akik szüntelenül úgy tekintenek magukra, mint akiket méltánytalanság ér. Egész közösségek képesek a negatív beszédmódhoz hozzászokni, ahol a beszélgetés, mint egy mágneses mező, vonzza az elégedetlenkedő megnyilvánulásokat. A zsolnár szavaival, ezek a közösségek és szerzetesek megfelelnek azoknak, akiket az Úr megfedd: „Ők nem ismerték meg útjaimat”. Ez nem azt jelenti, hogy elfajzottság vagy eretnokség foglyai lennének. A szavakat a kivonulás kontextusában kell olvasni.

Isten egyenes utat szánt Egyiptomból az ígélet földjére. A nép azonban nem követte. Meg voltak győződve arról, hogy az ő útjuk jobb, hogy az Úr (és az ő dadogó szárnysegédje) el vannak tájolva. Mindenekelőtt folyamatosan visszavonódnak arra a helyre, ahonnan útnak indultak, idealizálják, milyen is volt, és hogy nekik milyen jó dolguk volt ott. Eszembe jut egy vers a Prédikátor könyvéből: „A bosszúság a balgák keblében lakik. Ne mondd: »Miért van az, hogy azelőtt jobb idők jártak, mint most?«” (Préd 7,9-10).

A zúgolódás láthatóvá teszi a remény feladását azzal, hogy a hátratekintésbe ringatjuk magunkat és elutasítjuk a továbbhaladást. Ugyanakkor hitéletünk egy utazás. Célunk dicsőséges, de csak ha feltekintünk, hogy észrevegyük. Ne legyünk olyanok, mint azok az egykori zúgolódók, akik badar módon „semmibe vették az ígélet földjét” (Zsolt 105,24).

„Örvendezzünk, jertek az Úr előtt, ujjongjunk üdvünk sziklája előtt.” Ez az a meghívás, amivel hivatásunk kecsegtet. Mi is a pusztában vándorlunk, a 12. századi atyáinkhoz hasonlóan visszavonulva a „pusztaságba”. Az Úr azonban vezet bennünket nappal felhőben, éjjel izzó tűzoszlopban. Útvonalunkat a *Regulánk*, azaz szabályzatunk eszköze jelöli ki számunkra, ami mutatja a leghatásosabb utat a saját bevallásunk szerint vágyott célunk eléréséhez. Az Úr arra hívott össze bennünket ezen a helyen, hogy a vándorló Izrael képmásaként az egyházat jelenítsük meg *in via*. Testvérként, barátként, támogatóként egymásra bízott bennünket, hogy bátorítsuk egymást, amikor fárasztó az út, hogy jó példával, jó lelkesedéssel, jó lélekkel járjunk az élen.

Az öröm, amire meghívást kaptunk, nem a vérmérséklet velejárója. Hanem egy olyan lélek megnyilvánulása, amelyik törekszik előre, egy szerető vágyakozás vonzza afelé, akit szeret, tágra nyílt szívvel magához öltetve és befogadva bármely útítársat, akit az Úr ad majd nekünk, hogy elhordozzuk utunkon. Amíg könnyedség, hála és hit jellemzi közös előrehaladásunkat ezen a királyi úton, addig – Isten kegyelmével és közös elhatározással – a látókörünkől távol tudjuk tartani a zúgolódás savas esőjét.